

Herzieningswet WolBES FinBES

Vraag: Wat vindt u van het wetsvoorstel?

De voorgestelde wijzigingen zijn mijns inziens te voorbarig gezien de huidige kwaliteit van bestuur.⁽¹⁾ Het overdragen van verantwoordelijkheden van Rijk naar de openbare lichamen zal naar mijn mening de bestuurlijke integriteit niet ten goede komen, vooral gezien de kleinschaligheid van het bestuur op de eilanden.

De memorie van toelichting bij dit wetsvoorstel schets het theoretisch kader dat heeft geleid tot de voorgestelde wijzigingen in de WolBES en FinBES. Echter de kloof tussen deze theoretische uiteenzetting en de werkelijke situatie raken steeds verder van elkaar verwijderd. De basis is niet op orde, en volgens recente rapporten is er op korte termijn ook weinig zicht op verbetering van de basis.

In de herzieningswet WolBES worden enkele belangrijke veranderingen voorgesteld. Een van deze veranderingen is het laten vervallen van de functie van de Rijksvertegenwoordiger (Rv) en de overdracht van een deel van de taken van de (Rv) naar de gezaghebber. De Rv fungeert als de verbindingspersoon tussen de Rijksdepartementen en de drie openbare lichamen in Caribisch Nederland. Hij heeft specifieke taken en bevoegdheden op basis van de WolBES (artikel 204 WolBES) vooral gericht op het waarborgen van goed bestuur en het houden van toezicht op beslissingen van het Bestuurscollege (BC) en de eilandsraad. Met andere woorden, hij fungeert als de 'ogen en oren' van de ministers op de eilanden. Bovendien bevordert de RV de samenwerking tussen rijksambtenaren op de BES-eilanden en de lokale besturen. Een van zijn belangrijkste taken is Interbestuurlijk Toezicht (IBT).

Op dit moment ligt de bevoegdheid tot het doen van aanbevelingen over (her)benoeming van de gezaghebber bij de Rv. In de herzieningswet wordt voorgesteld de eilandsraad het recht van aanbeveling te geven. Alleen op zwaarwegende gronden kan de Minister van BZK ervoor kiezen de aanbeveling niet op te volgen.

In de WolBES is er destijds bewust voor gekozen de (her)benoeming van de gezaghebber in te richten als zuivere Kroonbenoeming. Reden hiervoor waren de kleinschaligheid van het bestuur, de kwetsbaarheid op het terrein van bestuurlijke integriteit en het belang dat de gezaghebber daadwerkelijk boven de partijen staat. Op dit moment wordt de noodzaak hiertoe niet meer gezien.

Hoewel er nu minder noodzaak wordt gezien voor deze benadering blijven dezelfde redenen van kracht: de kleinschaligheid van het bestuur, de gevoeligheid voor bestuurlijke integriteit en de behoefte aan onpartijdigheid van de gezaghebber. Dus ik zie de logica niet.

Zeer recent voorbeeld is het handelen van de voormalig gezaghebber in de casus Chogogo en andere projectontwikkelingen.⁽²⁾

Reden genoeg om wijziging naar 'bindende' aanbeveling door eilandsraad niet door te voeren.

In conclusie, het handhaven van de functie van Rv is van belang. De Rv voegt daadwerkelijk waarde toe aan de relatie tussen het Rijk en de openbare lichamen en kan zorgen voor een goed bestuur, mits de Rv een actievere rol op zich neemt bij de uitvoeringen van zijn taken. In dit kader verwijs ik naar de aanbeveling in het VTH rapport van het ILT d.d. 1 juni 2023 (Aanbeveling 4 (Rijk)) versterk de positie van de RV voor de toepassing van de IBT-taak.

- Stel een beleidskader vast voor de toepassing van IBT-instrumenten.
- Zorg voor ambtelijke ondersteuning bij het vervullen van deze IBT-taak door het aanwijzen van toezichthouders.

In de memorie van toelichting wordt als het eindperspectief gesteld de wens naar verdergaande lokale autonomie en eigen verantwoordelijkheid van de openbare lichamen. Waarbij in de lijn met de decentralisatie in Europees Nederland, de verantwoordelijkheid voor het formuleren, coördineren, uitvoeren en handhaven van beleid zoveel mogelijk lokaal wordt belegd: samenwerken waar het moet, zelfstandig waar het kan. Om het eindperspectief te bereiken moet de basis op orde zijn staat in de memorie van toelichting. Uit de opgemaakte rapporten blijkt dat de basis niet op orde is en er ook geen zicht is op verbetering op korte termijn. Het doorvoeren van de voorgenomen wijzigingen in de WolBES zal resulteren in een situatie waarin de overheid van Bonaire wordt overschaduwed door professionele partijen die (juridische) expertise inhuren om hun eigen belangen te behartigen ten koste van het eiland en haar bewoners.

Het voorstel voor wijziging van de FinBES is volgens de memorie van toelichting met hetzelfde eindperspectief voor ogen als voor de WolBES. Lokale beleidsvrijheid en vertrouwen staan voorop.

Redenen om het toezicht te verminderen zouden kunnen zijn:

1. Het vergroten van de lokale autonomie;
2. Minder toezicht kan administratieve lasten verminderen en processen efficiënter maken.
3. Het verminderen van toezicht kan het vertrouwen tussen Rijk en de openbare lichamen versterken.

Dan moet wel de basis op orde zijn.

Redenen om toezicht te handhaven of te versterken kunnen zijn:

1. Bestuurlijke integriteit: Toezicht is nodig om ervoor te zorgen dat financiële middelen op een integere en verantwoordelijke manier worden beheerd om fraude of wanbeheer te voorkomen.
2. Bescherming van belangen: toezicht kan nodig zijn om de belangen van de gemeenschappen op de eilanden te beschermen, ervoor te zorgen dat middelen op passende wijze worden besteed en de publieke diensten adequaat worden geleverd.

Het toezicht is gericht op de beheersing van het begrotingsproces en op het financieel beheer. Het huidige bestuurlijk apparaat geeft geen reden om het toezicht te verminderen ⁽¹⁾ en zal alleen maar tot gevolg hebben dat onjuistheden (onterechte besteding van gelden) achteraf gecorrigeerd moeten worden in plaats van het vooraf te voorkomen ⁽³⁾.

Ter illustratie:

- (1) 'Elke keer opnieuw laten we zien dat wij er niet klaar voor zijn om zelfs de weinige autonomie die wij al hebben te dragen, laat staan om voor nog meer te gaan. Terwijl de eilandsraad zich tot het uiterste inzet, in ieder geval op papier en met de mond, om Nederland ervan te overtuigen dat wij de teugels in eigen handen willen nemen en dat bijstand van Nederland aanvullend moet zijn, laten onze acties geheel het tegengestelde zien. Triest maar waar.' Eilandsraadslid in Antiliaans Dagblad 11 september 2023
- (2) - Golden Rock Resort, Sint Eustatius
- projectontwikkeling in het National Park, Saba (Spatial planning and nature policy goals in the Caribbean Netherlands, 10th July 2023 WWF-NL, Impact House by Grant Thornton Netherlands)
- (3) Als analogie kan ook het debacle met ENNIA (600 Miljoen verdwenen!) worden genoemd